

Posudek na disertační práci **Oldřicha Chládky** „Kláštery v ohrožení. Spory o rušení českých a moravských klášterů starých řádů v předbělohorském období“. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění 2016, 257 str.

Autor v předložené disertační práci podnikl důkladnou sondu do problematiky, která až dosud stála stranou výraznějšího zájmu naší historiografie a zůstávala spíše doménou regionálních badatelů. Jde o problematiku rušení klášterů starých řádů v předbělohorském období. Svou práci koncipoval tak, že nejdříve pojednal o kláštorech v českých zemích v daném období, a to zejména o vztahu kališníků k řeholním institucím, o důsledcích německé reformace, o nátlaku světské moci na kláštery a o krizi řeholní kázně v 16. stol. a poté snahám o obnovu řeholního života, a to jak uváděním nových řádů, tak i obnovou starých. První kapitole pak završuje výkladem o rušení našich klášterů v 16. a počátkem 17. století, obohaceným o komparaci se sousedními zeměmi. V tomto bodu mohl navázat i na svou starší diplomní práci, která danou problematiku řešila na příkladu cisterciáckého opatství ve Žďáru.

Na úvodní obecný výklad v práci navazuje detailní rozbor dvou konkrétních kauz, tj. rušení augustiniánských kanonií v Kladsku a v Olomouci, z nichž prvá byla darována jezuitům a druhá se stejnému osudu dokázala po tvrdém boji ubránit. Na základě velmi důkladné heuristiky, těžící jak z domácích, tak i ze zahraničních archívů, a to v míře hodné obdivu, i na základě vyčerpávající znalosti příslušné sekundární literatury podává autor podrobný výklad o průběhu každé z obou kauz, přičemž zvláštní pozornost věnuje argumentaci obou stran v daném sporu, a to postupně argumentaci založené na logických vývodech a na odkazech k autoritám. Získáváme tak názorný vhled nejen do stavu obou řeholních domů, ale také o nejrůznějších vlivech, často zcela osobních, které se ve sporu uplatnily a nakonec rozhodly o jeho výsledku. Pozoruhodné jsou zejména důkladně analyzované argumenty, které byly ve sporu užity a které dokládají velmi pestrý škálu názorů na otázky církevní obnovy a rekatolizace, zejména pak na velmi kritický vztah k jezuitům nejen u protestantů, ale i u mnoha čelných osobností katolické strany, stejně tak preferování nových řádů na úkor starých, jejichž záměření se jevílo být méně „potřebné“ pro aktuální potřeby církevní praxe. Poučné je i zjištění, že i příslušníci církevních stejně jako světských elit neváhali použít v zápalu boje i argumentů morálně dosti pochybných.

Na základě provedené analýzy (a s přihlédnutím k obdobnému případu rušení kláštera ve Žďáru) dospívá autor k řadě cenných závěrů, které mnohdy mění dosavadní obraz dané problematiky podávaný v literatuře. Především ukazuje, že pro léta kolem roku 1600 neplatí paušalizující tvrzení, že rušené řeholní domy byly v úpadku, způsobeném zejména poklesem kázně řeholníků, ale že tento argument byl užíván často účelově. Dále dokládá, že ve sporech nešlo jen o střet dvou různých řeholních institucí, ale že do něho zasahovaly i nejrůznější jedinci, u nichž strany hledaly podporu a kteří často sledovali spíše své osobní cíle, že se ve sporech projeví i jejich osobní animozity, stejně jako snahy některých členů daných řeholních komunit využít sporu pro vlastní kariéru. Autor přitom podává dobře vykreslené portréty všech protagonistů, které jsou nesporně obohacením celé práce.

Jako celek je práce nesporně velmi zdařilá a mimořádně přínosná. K důkladnému výkladu obou základních kauz nemám žádné připomínky. Jisté drobnosti by snad bylo možno vytknout úvodní kapitole, kde snaha po shrnutí místy vedla k určitým zjednodušením, vesměs ovšem podružným. Tak tvrzení, že se za husitství klášterního majetku zmocnila pod záminkou ochrany i některé katolické vrchnosti, by bylo možno doplnit tím, že některé jej nezískaly poskytnutím „ochrany“, ale jako odměnu za vojenskou službu poskytnutou Zikmundovi. Právě tyto Zikmundovy dary zahajují ono období libovolných zásahů panovníka i některých fundátorů do majetkových práv církevních institucí, které přetrvalo až do roku 1618 a v jehož rámci

byly realizovány přesuny některých řeholních domů d rukou jezuitů, stejně jako např. zcizení roudnického arcibiskupského panství, které se stalo základnou knížecích statků katolických Lobkowiczů, stejně jako vyrostlo ze statků sázavského kláštera waldsteinské panství Komorní Hrádek.

Podobně přehled lidových bouří, který zasáhl kláštery mezi husitstvím a Bílou horou, je autorem redukován na bouře 1483, 1521 a 1611 v Praze a zcela jsou pominuty útoky na kláštery v katolických oblastech, které proběhly zejména pod vlivem německé reformace, hlavně její radikální složky. Tak roku 1525 došlo k vpádu obyvatel Chebu do všech místních řeholních domů, stejně jako k útoku poddaných na klášter v Teplé a v Kladrubech, téhož roku se stali cílem násilí i dominikáni v Olomouci a minorité v Jihlavě, o něco později pak kláštery v Dolních Kounicích a v Nové Bystřici. Dodávám ještě, že lokalita Reinerz v Kladsku uvedená na s. 91 nebyla vsí, ale městem a v češtině je známa spíše pod českým názvem Dušníky, z něhož vychází i dnešní polský název. Ale to je jen detail, stejně jako podivně psané slovo „fúra“ na str. 136.

Celkově bych práci zhodnotil jako dílo mimořádné kvality, které se po mém soudu řadí po bok nejlepším disertačním pracím obhájeným na filozofických fakultách v poslední době, jak jsem je mohl poznat a posoudit. Je psána na základě důkladné heuristiky a výborné orientace v literatuře, je výborně strukturovaná, výklad je jasný, logický, jednotlivá tvrzení pečlivě zdůvodněna. Práce cenným způsobem obohatila naše poznání církevního vývoje předbělohorské doby, koriguje řadu nepřesností a podává v mnoha směrech hlubší a fundovanější poznatky než dosavadní literatura. Ocenit musím i péči věnovanou jazykové stránce práce. Nejen že se v ní nesetkáme s chybami (což se pomalu v kvalifikačních pracích stává milým překvapením), ale je psána i svěžím stylem a dobře se čte.

Ze všech těchto důvodů plně doporučuji práci k obhajobě.

V Praze 18. května 2016.

Prof. PhDr. Eduard Maur, CSc.